Valtioneuvoston kanslia Neuvostoraportti EU/5/2024-VNK-79

Siivola Heli 8.10.2024

Yleisten asioiden neuvosto 24.9.2024; Neuvostoraportti

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 24.9.2024

Unkarin puheenjohtajakauden prioriteetit: Puheenjohtaja esitteli julkisessa istunnossa Unkarin puheenjohtajakauden prioriteetit. Käydyssä keskustelussa painotettiin hyvin laajasti tarvetta jatkaa vahvaa tukea Ukrainalle. Puheenjohtajavaltion roolia neutraalina välittäjänä ja neuvoston yhteisten näkemysten edustajana korostettiin.

17. ja 18. lokakuuta 2024 kokoontuvan Eurooppa-neuvoston valmistelu, selityksin varustettu esityslistaehdotus: Ministerit kävivät pöytäkierroksen Eurooppa-neuvoston valmisteluihin liittyen. Laaja tuki annotoidulle esityslistalle. Ukrainan tulee olla keskiössä, mutta myös Lähi-idän eskaloituva tilanne vaatii päämiestason keskustelua. Muista ulkosuhteista esille Moldova, Georgia, Sudan ja Venezuela. Kilpailukyvyn osalta useat totesivat, että päämieskeskustelu on luonteva, mutta yksityiskohtiin ei tule mennä. Turvallisuuden ja puolustuksen osalta ei tule toistaa aiempia keskusteluja. Muuttoliike noussee keskusteluun.

Vuotuinen oikeusvaltiovuoropuhelu, horisontaalinen keskustelu: Jäsenvaltioiden täydellä pöytäkierroksella annettiin laaja tuki komission oikeusvaltiokertomukselle, sen pohjalta käytävälle horisontaalikeskustelulle ja prosessin jatkuvuudelle. Raportin todettiin osoittavan monet myönteiset kehityskulut mutta nostavan esiin myös haasteita. Slovakia kyseenalaisti itseään koskevan arvion. Ruotsi ja Suomi nostivat esille yhteisen komissiolle lähettämänsä paperin oikeusvaltioehdollisuudesta.

Oikeusvaltiotilanteen yleinen suuntaus tietyissä ehdokasmaissa: Albanian, Montenegron, Pohjois-Makedonian ja Serbian ministerit kertasivat maiden tekemiä oikeusvaltiouudistuksia ja vahvistivat sitoumuksensa työn jatkamiseen. Jäsenvaltiot ilmaisivat tyytyväisyytensä siihen, että oikeusvaltiota koskevista haasteista voidaan keskustella saman pöydän ääressä. Ehdokasmaita kannustettiin jatkamaan uudistuksia. Komissio kertoi laajentavansa oikeusvaltiokertomusta myös muihin ehdokasmaihin liittymisneuvotteluiden edetessä.

Suomea edusti kokouksessa eurooppaministeri Joakim Strand.

A-kohtien hyväksyminen
a) Muut kuin lainsäädäntöasiat
Hyväksyttiin asiakirjan 13509/24 mukaisesti.

Unkarin puheenjohtajakauden prioriteetit

Puheenjohtaja (Unkarin eurooppaministeri János Bóka) totesi tavoitteekseen sujuvan siirtymän edistämisen ja jatkuvuuden varmistamisen neuvostossa. Tavoitteena on etsiä yhteisiä ratkaisuja yhteisiin haasteisiin. Puheenjohtaja esitteli lyhyesti Unkarin puheenjohtajakauden yleiset prioriteetit.

EU:n kilpailukyvyn vahvistamisesta on tavoitteena hyväksyä julistus Eurooppa-neuvoston jäsenten epävirallisessa kokouksessa 8.11.2024. Lisäksi tavoitteena on neuvoston päätelmät kilpailukykyneuvostossa. Aihe oli esillä myös eurooppaministerien epävirallisessa kokouksessa syyskuun alussa. Työ jatkuu myös Lettan ja Draghin raporttien pohjalta. Puheenjohtaja haluaa edistää myös keskustelua koheesiopolitiikan roolista kilpailukyvyn vahvistamisessa.

Puheenjohtaja edistää EU:n puolustussektorin ja puolustusteollisuuden teollisen ja teknologisen pohjan vahvistamista sekä puolustusalan innovaatioita.

Puheenjohtajalle on tärkeää ansioihin perustuvan, tasapainoisen ja uskottavan laajentumispolitiikan edistäminen Länsi-Balkanilla. Tavoitteena on järjestää myös EU–Länsi-Balkan-huippukokous.

Muuttoliikkeen hallinnassa puheenjohtaja painottaa ulkoista ulottuvuutta, ml. yhteistyö alkuperä- ja kauttakulkumaiden kanssa, tehokas palautuspolitiikka, innovatiiviset ratkaisut turvapaikkaprosessiin ja ulkorajojen suojelu.

Taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen koheesion edistäminen on keskeinen prioriteetti. Poikkeukselliset sääolosuhteet ja ruokaturvan varmistaminen edellyttävät myös kestävämmän ja viljelijälähtöisemmän maatalouspolitiikan edistämistä.

Väestökehityksen haasteet näkyvät muun muassa ikääntyvänä väestönä, vihreässä ja digitaalisessa siirtymässä ja maaseudun autioitumisena. Niihin vastaaminen edellyttää kokonaisvaltaista lähestymistapaa EU-tasolla, samalla täysin jäsenvaltioiden toimivaltaa kunnioittaen.

Yleisten asioiden neuvoston osalta puheenjohtaja nosti esille myös suhteiden kehittämisen Ison-Britannian ja Sveitsin kanssa sekä neuvoston oikeusvaltiovuoropuhelun jatkamisen, mukaan lukien uutena elementtinä keskustelu joidenkin ehdokasmaiden kanssa. Myös juutalaisen elämäntavan suojeleminen on puheenjohtajalle tärkeä prioriteetti.

Puheenjohtaja totesi Eurooppa-neuvoston kesäkuussa hyväksymän strategisen ohjelman vahvistaneen unionin tärkeimmät painopisteet tuleville vuosille. Puheenjohtaja pyrkii viemään jatkotyötä eteenpäin. Toimielinten välisissä suhteissa on kunnioitettava toimielinten välistä tasapainoa. Puheenjohtaja aikoo järjestää myös kaksi keskustelua EU:n tulevaisuudesta.

Komissio totesi kilpailukyvyn vahvistamisen olevan tulevan komission keskeinen painopiste. On pohdittava, miten käytetään eri rahoitusinstrumentteja tehokkaammin, ml. koheesiovarat. Laajentuminen, unionin sisäiset uudistukset ja oikeusvaltioperiaate ovat keskeisiä teemoja yleisten asioiden neuvostossa. Komissio antaa parin viikon kuluttua laajentumispaketin, jonka pohjalta odotetaan neuvoston päätelmiä joulukuussa. Von der Leyen on korostanut kunnianhimoisen uudistusagendan tarvetta. Yleisten asioiden neuvoston tulevaisuuskeskustelut kontribuoivat näihin pohdintoihin. Oikeusvaltiokertomukseen on otettu mukaan neljä ehdokasmaata. Tätä joukkoa laajennetaan tulevaisuudessa. Antisemitismi ja laajemmin vihapuheen vastaiset toimet ovat tärkeä teema.

Käydyssä keskustelussa jäsenvaltiot nostivat hyvin laajasti esille tarpeen jatkaa vahvaa tukea Ukrainalle. EU:n yhtenäisyyden merkitystä, erityisesti Ukrainan tukemisessa ja yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, korostettiin. Aiheen ei katsottu näkyvän tarpeeksi vahvasti puheenjohtajan prioriteeteissa. Esille nostettiin muun muassa tarve edetä nopeasti G7-lainamekanismin valmisteluissa, sotilaallisen ja energiasektorin tuen lisäämisessä Ukrainalle sekä erityisesti Euroopan rauhanrahastoa koskevissa päätöksissä. Esille nostettiin myös EU:n toiminta Lähi-idän kriisissä.

Puheenjohtajavaltion roolia neutraalina välittäjänä ja neuvoston yhteisten näkemysten edustajana painotettiin. Puheenjohtajavaltion on noudatettava kaikissa asioissa vilpittömän ja lojaalin yhteistyön periaatteita

Euroopan kilpailukyvyn vahvistamista pidettiin keskeisenä prioriteettina. On muun muassa vahvistettava sisämarkkinoita, vietävä pääomamarkkinoita eteenpäin, vähennettävä sääntelytaakkaa ja päästävä eroon riippuvuuksista. Tarvetta edistää vihreää ja digitaalista siirtymää osana kilpailukyvyn vahvistamista korostettiin. Toisaalta toivottiin parempaa tasapainoa vihreän siirtymän ja Euroopan teollisuuden tukemisen välillä. Esille nostettiin myös vapaakaupan edistäminen.

Demokraattisten arvojen ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen merkitystä korostettiin laajasti, myös kilpailukyvyn ja sisämarkkinoiden toiminnan näkökulmasta. Esille nostettiin myös artikla 7 menettelyn jatkaminen lähikuukausina.

Tarvetta vahvistaa Euroopan turvallisuutta ja puolustusta korostettiin. Esille nostettiin myös ulkorajojen suojaaminen ja tätä varten tarvittava EU:n rahoitus.

Meriittipohjaisen laajentumispolitiikan edistämistä pidettiin tärkeänä. Tämän korostettiin koskevan myös Ukrainaa, Moldovaa ja Georgiaa. Esille nostettiin, että myös keskustelua unionin sisäisistä uudistuksista on jatkettava. Toisaalta korostettiin, että ensin tarvitaan faktoja ja analyysia komissiolta.

Muuttoliikkeen hallintaa, ja erityisesti muuttoliikkeen ulkoista ulottuvuutta, pidettiin tärkeänä prioriteettina. Esille nostettiin muun muassa tehokas palautuspolitiikka, ulkorajojen suojaaminen, muuttoliikkeen välineellistämisen estäminen, yhteistyö kolmansien maiden kanssa ja innovatiiviset ratkaisut turvapaikkaprosessiin. Huomiota kiinnitettiin myös muuttoliikepaktin toimeenpanoon. Lisäksi nostettiin esille laillisen maahanmuuton merkitys väestökehityksen haasteisiin vastaamisessa.

Esille nostettiin myös koheesiopolitiikka ja maatalouspolitiikka sekä kokonaisvaltainen vastaaminen väestökehityksen haasteisiin. Bulgaria ja Romania nostivat esille Schengen-liittymisensä. Huomiota kiinnitettiin myös Mustanmeren alueen strategiaan. Portugal ja Kreikka nostivat esille solidaarisuuden luonnonkatastrofeihin, ml. metsäpalot, vastaamisessa.

Suomi piti hyvänä, että Euroopan kilpailukyvyn, turvallisuuden ja puolustuksen vahvistaminen on korkealla puheenjohtajan asialistalla. Laajentuminen ja oikeusvaltiokysymykset säilyvät keskeisinä kysymyksinä asialistalla. Ukrainan, Moldovan, Georgian ja Länsi-Balkanin maiden tulevaisuus on EU:ssa. Suomi korosti vahvan poliittisen, taloudellisen ja sotilaallisen tuen jatkamista Ukrainalle niin kauan kuin se on tarpeen. Tämä on EU:n tärkein prioriteetti. Se on omassa kategoriassaan, koska kyse on eksistentiaalisesta haasteesta koko Euroopan turvallisuudelle ja tulevaisuudelle. Venäjä ei tule muuttamaan tapaansa toimia. Tarvitaan nopea ratkaisu Venäjältä pysäytettyjen varojen tuottojen vivuttamiseksi Ukrainan tukemiseksi. Sotilaallista ja energiasektorin tukea Ukrainalle täytyy vauhdittaa. Epävakaina aikoina tarvitaan yhtenäistä EU:ta. Puheenjohtajavaltiolla on erityinen vastuu tämän yhtenäisyyden rakentamisessa. Kaikkien jäsenvaltioiden on työskenneltävä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja pidättäydyttävä toimista, jotka voivat vahingoittaa unionin intressejä. EU:n on puhuttava ja toimittava yhtenäisesti ja oltava vahva geopoliittinen toimija.

Puheenjohtaja kiitti keskustelusta ja tuesta puheenjohtajavaltion prioriteeteille. Puheenjohtajavaltion ohjelmaa koskevat kommentit huomioidaan ohjelman toimeenpanossa. Unkari pyrkii toimimaan rehellisenä välittäjänä ja edistämään vilpitöntä yhteistyötä kaikkien jäsenvaltioiden ja komission kanssa. Puheenjohtaja ilmaisia myös solidaarisuutensa tulvia ja metsäpaloja vastaan taisteleville.

17.–18.10.2024 kokoontuvan Eurooppa-neuvoston valmistelu: selityksin varustettu esityslistaehdotus

Puheenjohtaja esitteli Eurooppa-neuvoston selityksin varusteltua esityslistaa. EU-johtajat käsittelevät lokakuun kokouksessaan Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainaa vastaan ja Lähi-idän tilannetta. He käyvät myös ensimmäisen keskustelun Mario Draghin kertomuksesta Euroopan kilpailukyvyn tulevaisuudesta. Muita mahdollisia aiheita ovat muuttoliike sekä turvallisuus ja puolustus. Eurooppa-neuvostoa pyydetään vahvistamaan yhdennetyt maakohtaiset suositukset osana vuoden 2024 eurooppalaista ohjausjaksoa. Muina asioina johtajat arvioivat COP29-ilmastokokouksen ja biodiversiteettiä käsittelevän COP16-kokouksen valmisteluja. He voivat myös tarvittaessa käsitellä tiettyjä ulkopoliittisia kysymyksiä, kuten tapahtumia Georgiassa ja Moldovassa.

Komissio (varapuheenjohtaja Šefčovič) totesi tilanteen varsinkin ulkosuhteiden osalta elävän koko ajan. Uudelle komissiolle EU:n kilpailukyvyn vahvistaminen, ml. kaksoissiirtymän edistäminen, tulee olemaan aivan keskeinen tavoite. Lettan ja Draghin raportit antavat hyvää panosta tähän. Ukrainan osalta komission puheenjohtaja von der Leyen oli edellisviikolla Kiovassa. Vierailu tarjosi hyvän mahdollisuuden käydä keskusteluja ajankohtaisista aiheista. Ukrainan energiasektorin tukea käsitellään myös Coreperissa. Lisäksi komissio toivoo nopeaa etenemistä G7-lainassa. Muuttoliikkeen osalta komissio antaa tarvittavan panoksensa, jotta päämiesten keskustelusta saadaan hyödyllinen. Komissio pohtii vielä, miten edetä turvallisuus ja puolustus -kokonaisuuden osalta. Lähi-idän tilanne muuttuu minuutti minuutilta ja on tärkeää, että päämiehet keskustelevat viimeisimmästä tilanteesta.

Jäsenvaltioiden lähes täydellä pöytäkierroksella vahva tuki annotoidulle esityslistalle.

Useassa puheenvuorossa painotettiin Ukrainan ensisijaisuutta päämieskeskustelussa. Ukrainan tarpeisiin vastaaminen eri sektoreilla on keskeistä. Sotilaallisen tuen osalta eräät nostivat esille tarpeen tarjota tukea rajoitteitta. Talven lähestyessä heikko energiasektorin tilanne nousi esille monissa puheenvuoroissa. Ukrainan naapurit nostivat esille myös heikon energiatilanteen takia mahdollisesti lisääntyvät ukrainalaispakolaismäärät. G7-aloitteen osalta pikainen eteneminen tärkeää. Puheenvuoroissa nousivat esille myös lisäpakotteet, nykyisten pakotteiden tehokkaampi toimeenpano, pakotteiden kiertämisen estäminen sekä tarve edetä Euroopan rauhanrahaston (EPF) maksatuksissa.

Moldovan ja Georgian käsittelylle annettiin paljon tukea. Esille nousi myös Valko-Venäjän tilanne sekä Sudanin ja Venezuelan nostaminen esityslistalle.

Lähi-idän osalta keskustelussa nähtiin tarve päämiesten näkemystenvaihdolle.

Kilpailukyvyn osalta useat totesivat, että Eurooppa-neuvostossa tulisi käydä tässä vaiheessa avoin keskustelu ilman yksityiskohtiin menemistä tai sitoumuksia. Sekä komission missiokirjeet että Draghin raportti korostavat toimien kiireellisyyttä. Puheenvuoroissa nousi esille myös pk-yritysten ja startuppien merkitys eurooppalaiselle kilpailukyvylle sekä sääntelyn keventäminen. Esille nostettiin myös kilpailukyvyn kytkökset vihreään siirtymään ja demografiaan. Koheesiomaat korostivat EU:n sisäisen koheesion ja tasaisen pelikentän merkitystä kilpailukyvylle.

Muuttoliikekeskustelua pidettiin tärkeänä ja ajankohtaisena valtaosassa puheenvuoroja. Keskustelussa mainittiin erityisesti ulkoisen ulottuvuuden tehostaminen, ml. kumppanuuksien kautta, ja paktin toimeenpanon edistäminen. Myös muuttoliikkeen välineellistäminen nousi esiin puheenvuoroissa.

Turvallisuuden ja puolustuksen osalta ei haluta toistaa kevään keskustelua. Monet viittasivat komission tulevaan optiopaperiin rahoituksesta. Toisaalta osa maista puhui puolustuksen teknologisen ja teollisuuspohjan pikaisen vahvistamisen tarpeesta, ml. rahoitus. Esille nostettiin myös mm. Euroopan investointipankin (EIP) rooli.

COP-kokousten merkitys ja kunnianhimoisen lähestymistavan tarve nostettiin esiin joissakin puheenvuoroissa. Muista aiheista esille nostettiin juutalaisen elämäntavan suojeleminen ja antisemitismin torjuminen.

Suomen puheenvuorossa korostettiin tarvetta nopeuttaa Ukraina-tukea, mukaan lukien EPF-päätösten pikainen toimeenpano ja nopea eteneminen Venäjältä jäädytettyjen varojen tuottojen osalta. Keskustelua EU:n kilpailukyvystä tulee jatkaa. Suomi on Draghin globaalista tilannekuvasta samaa mieltä. Koskien EU-rahoitusta ja tulevaa rahoituskehystä, Suomi suhtautuu erittäin kriittisesti velkaperusteisiin EU-instrumentteihin. Tämä ei ole poliittisesti mahdollinen vaihtoehto. Sen sijaan olemme samaa mieltä siitä, että tulevan MFF:n on oltava yksinkertaisempi ja tehokkaampi. Olemme valmiita tarkastelemaan tulosperusteisempaa lähestymistapaa. Horisontti Eurooppaa ja InvestEU:ta tulee vahvistaa, ja EU-rahoituksen vahvempi yksityistä rahoitusta vivuttava vaikutus tulee varmistaa. Pääomamarkkinaunionin on oltava prioriteetti. Toimivat sisämarkkinat ja pääomamarkkinat sekä huipputason tutkimus ja innovointi ovat kilpailukyvyn ajureita. Kilpailusääntöjen muutokset voivat johtaa haitalliseen markkinoiden keskittymiseen ja haitata sisämarkkinoiden kilpailukykyä. Tehokkaat valtiontukisäännöt ovat välttämättömiä tasapuolisten toimintaedellytysten takaamiseksi sisämarkkinoilla.

Puheenjohtaja totesi, että asiaan palataan lokakuussa Eurooppa-neuvoston päätelmiä käsiteltäessä.

Vuotuinen oikeusvaltiovuoropuhelu: horisontaalinen keskustelu

Puheenjohtaja totesi kyseessä olevan jo viides horisontaalinen keskustelu oikeusvaltiotilanteesta unionissa. Keskustelussa hyödynnetään komission oikeusvaltiokertomusta, joka julkistettiin heinäkuussa. Marraskuussa jatketaan maakohtaisia keskusteluja (Alankomaat, Itävalta, Puola ja Malta).

Komissio (komissaari Reynders) kiitti jäsenvaltioita aktiivisesta osallistumisesta prosessiin ja korosti avoimen vuoropuhelun merkitystä. On tärkeää, että vaihdetaan näkemyksiä oikeusvaltioperiaatteen tilanteesta Euroopan unionissa. Keskustelu perustuu objektiivisuuteen, syrjimättömyyteen ja tasapuolisuuteen ja tarjoaa mahdollisuuden oppia muilta jäsenvaltioilta. Kuten kertomuksessa todetaan, prosessi on edistänyt myönteistä oikeusvaltiokehitystä monissa jäsenvaltioissa. EU pystyy nykyisin puuttumaan oikeusvaltiohaasteisiin aiempaa paremmin. Reynders esitteli lyhyesti oikeusvaltiokertomuksen päähavainnot.

Jäsenvaltioiden täydellä pöytäkierroksella annettiin laaja tuki komission oikeusvaltiokertomukselle, sen pohjalta käytävälle horisontaalikeskustelulle ja prosessin jatkuvuudelle. Kertomuksen todettiin osoittavan monet myönteiset kehityskulut mutta nostavan esiin myös haasteita. Useat jäsenvaltiot nostivat puheenvuoroissaan esille omaa maataan koskevat suositukset ja kertoivat toimistaan suositusten toimeenpanemiseksi. Monet totesivat kertomuksen suositusten antavan lisäpontta kansallisille ponnisteluille ja olevan hyödyllinen työkalu uudistusten edistämisessä. Oikeusvaltiokertomuksen kannustavaa ja oikeusvaltiohaasteita ennaltaehkäisevää luonnetta korostettiin. Useat nostivat esille oikeusvaltiokehityksen merkityksen kilpailukyvylle ja sisämarkkinoille. Esille nostettiin tarve seurata myös unionin laajuisia horisontaalisuosituksia. Jäsenvaltiot nostivat esiin myös raportissa havaittuja haasteita. On huolestuttavaa, että monessa jäsenvaltiossa on edelleen puutteita oikeusvaltiotilanteessa, korruptiontorjunnassa, median vapaudessa ja yhteiskunnan pluralismissa. Esille nostettiin ajatus kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten eriyttämisestä omaksi kokonaisuudekseen kertomuksessa. Kertomuksen laajentamista kattamaan myös ehdokasmaita pidettiin hyvänä.

Slovakia katsoi, ettei oikeusvaltiokertomus anna todellista kuvaa oikeusvaltiotilanteesta Slovakiassa.

Ruotsi nosti puheenvuorossaan esille Suomen kanssa laaditun yhteispaperin oikeusvaltioehdollisuudesta. Taloudellinen ehdollisuus on tärkeä vipuvarsi, jota tulisi käyttää jatkossa aiempaa vahvemmin ja laajemmin. Yhteispaperille annettiin tukea useissa puheenvuoroissa.

Suomi kiitti väistyvää komissiota erinomaisesta työstä oikeusvaltioperiaatteen edistämiseksi. Oikeusvaltiokertomus on luonut hyvän pohjan neuvoston oikeusvaltiovuoropuhelulle ja antanut ohjausta oikeusvaltiouudistuksiin. EU:lla on nyt käytössään myös ehdollisuusasetus unionin budjetin suojelemiseksi oikeusvaltiopuutteilta. Lisäksi oikeusvaltiouudistuksiin liittyviä askelmerkkejä on sisällytetty muun muassa kansallisiin elpymissuunnitelmiin. EU:n oikeusvaltiotyökaluja tulee kuitenkin vahvistaa edelleen. On hyvä, että sisämarkkinaulottuvuus aiotaan jatkossa huomioida paremmin oikeusvaltiokertomuksessa. EU-rahoituksen kytkeminen oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen on keskeistä. Keskusteluja aiheesta tulee jatkaa.

Komissio korosti vielä vertaiskeskustelun tärkeyttä. Oppien ja parhaiden käytäntöjen jakaminen on tärkeää. Oikeusvaltiokertomuksen ja komission tavoitteena on tukea ja auttaa jäsenvaltioita näiden uudistusprosesseissa. Komissio kannusti järjestämään laaja-alaisia keskustelua oikeusvaltiokertomuksesta myös kansallisella tasolla. Komissio vierailee mielellään muun muassa kansallisissa parlamenteissa keskustelemassa aiheesta. Komissio tulee pohtimaan myös oikeusvaltiokertomuksen suositusten kytköksiä EU-rahoitukseen.

Oikeusvaltiotilanteen yleinen suuntaus tietyissä ehdokasmaissa

Puheenjohtaja totesi, että kyseessä on ensimmäinen oikeusvaltiokeskustelu yhdessä ehdokasmaiden (tässä vaiheessa Albania, Montenegro, Pohjois-Makedonia ja Serbia) kanssa. Tämä osoittaa oikeusvaltion tärkeyden EU:ssa. Keskustelu ei kuitenkaan korvaa liittymisneuvotteluiden puitteissa tehtävää oikeusvaltioarviointia.

Komissio (komissaari Reynders) toivotti Albanian, Montenegron, Pohjois-Makedonian ja Serbian ministerit tervetulleiksi. Oikeusvaltiokertomuksen tarkastelussa ko. ehdokasmaat on otettu samalle jalustalle jäsenvaltioiden kanssa. Yleisesti voidaan todeta, että ehdokasmaissa on tehty oikeusvaltioreformeja ml. perustuslakien tasolla tähdäten oikeuslaitoksen itsenäisyyden parantamiseen. Parannettavaa on kuitenkin erityisesti itsesääntelyssä ja nimitysten suhteen. Lisäksi poliittinen vaikutus oikeuslaitokseen on edelleen yleistä joissain maissa. Digitalisaation edistäminen on helpottanut tapausten käsittelyä. Korruption vastaiset rakenteet ovat pitkälti paikallaan, mutta toimeenpanoa on parannettava, ml. korkean tason korruptiotapauksissa. Median itsenäisyyden puute on edelleen huolenaihe erityisesti itsesääntelyn, toimittajien itsenäisyyden ja toimittajiin kohdistuvan väkivallan suhteen. Demokraattisten prosessien kannalta on taattava mm. julkiset konsultaatiot ja mahdollistava toimintaympäristö kansalaisyhteiskunnalle. Komissio jatkaa tukeaan ehdokasmaille.

Komissaari Várhelyi täydensi laajentumisnäkökulmasta. Keskustelu korostaa perusasioiden tärkeyttä ja näyttää, että jäsenvaltiot kiinnittävät näihin paljon huomiota. Varsinaiset oikeusvaltiouudistukset käsitellään jäsenyysneuvotteluiden klusterissa 1. Montenegro on jo täyttänyt perusasioita käsittelevien lukujen 23 ja 24 välikriteerit ja voi edetä neuvottelulukujen sulkemiseen. Albanian kanssa klusteri 1 voidaan toivottavasti avata aivan lähiaikoina. Komissio antaa teknistä tukea oikeusvaltiouudistuksiin.

Nämä uudistukset ovat tärkeitä myös liiketoimintaympäristön kehittämiseksi. Työtä tukee myös tänä vuonna hyväksytty Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvusuunnitelma. Laajentumisen vuosiraportti lokakuussa tarkastelee yksityiskohtaisesti oikeusvaltiotilannetta jokaisessa ehdokasmaassa.

Albanian, Montenegron, Pohjois-Makedonian ja Serbian ministerit esittelivät maiden tekemiä oikeusvaltiouudistuksia ja vahvistivat sitoumuksensa määrätietoisen työn jatkamiseksi.

Keskustelussa jäsenvaltiot ilmaisivat tyytyväisyytensä siihen, että oikeusvaltiota koskevista haasteista voidaan keskustella saman pöydän ääressä. Kyseessä on tuenosoitus ehdokasmaille. Hyvien käytäntöjen vaihtaminen hyödyttää kaikkia. Keskustelun ei tule korvata liittymisneuvotteluiden yksityiskohtaisempaa maakohtaista tarkastelua (erityisesti neuvotteluluvut 23 ja 24). Toisaalta sen puitteissa ei tule myöskään asettaa uusia lisävaatimuksia. Uudistustarpeiden suhteen jäsenvaltiot korostivat erityisesti oikeuslaitoksen riippumattomuutta, korruption vastaisia toimia ja vapaata, itsenäistä mediaa. Oikeusvaltiouudistusten todettiin olevan tärkeitä myös liiketoimintaympäristön ja sisämarkkinoiden näkökulmasta. Ehdokasmaat ovat tehneet paljon uudistuksia, mutta edessä on vielä paljon työtä. On tunnustettava saavutettu edistys, mutta pidettävä silmät auki myös takapakkien varalta. Ehdokasmaiden tulee jatkaa uudistustoimia, jotta neuvotteluissa voitaisiin edetä. Tähän on nyt hyvä momentum, kun EU:n tukea on Länsi-Balkanin tukivälineen myötä vahvistettu. Oikeusvaltiokeskustelun keskeinen asema neuvostossa osoittaa, että oikeusvaltioon tulee panostaa myös liittymisen jälkeen.

Suomi korosti, että EU on ensisijaisesti arvoyhteisö. On hienoa, että voimme nyt lisätä vielä yhden oikeusvaltiokeskustelun, jossa ehdokasmaat ovat mukana. EU:n sisällä oikeusvaltiokeskustelut ovat antaneet hyvän foorumin keskustella rakentavasti vaikeistakin asioista. Toivottavasti nämä keskustelut vauhdittavat reformeja myös ehdokasmaissa. Paljon on tehty esimerkiksi oikeuslaitoksen itsenäisyyden suhteen, mutta esimerkiksi korruption torjunnan ja median itsenäisyyden suhteen on vielä paljon tehtävää. Edistyminen oikeusvaltiouudistuksissa määrittää liittymisprosessin tahdin. Suomi on valmis tukemaan ehdokasmaita tässä työssä. EU-jäsenyys on kauaskantoinen strateginen valinta, joka edellyttää kestävää sitoutumista unionin yhteisiin arvoihin ja YUTP-linjauksiin.

Komissio Reynders muistutti vielä, että kyse on uudesta tavasta antaa tukea ehdokasmaille – ei lisävaatimuksista. Komissio on valmis osallistumaan myös kansallisen tason keskusteluihin aiheesta. Jäsenyysneuvotteluiden edistyessä oikeusvaltiokertomukseen tullaan sisällyttämään myös muita ehdokasmaita.

Suomen edustajat
Eurooppaministeri Strand ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat
Napsauta tähän ja kirjoita keskeisimpien kokouksessa käsiteltyjen asiakirjojen asiakirjanumerot ja tarvittaessa nimet

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite